

Drugi dan skupa bio je više radnog karaktera, tokom kojeg su predstavnici partnerskih institucija projekta dogovarali konkretne aktivnosti. Najviše pažnje posvećeno je aktivnostima prepoznavanja neophodnih kompetencija budućih stručnjaka za rad u javnoj upravi, u čemu će im pomoć pružiti i ekspertska organizacija Centar za obrazovne politike. Takođe je posebno naglašena potreba organizovanja budućih studija koje će biti održive na duži rok. Struktura budućih studija mora da odgovori zahtevima sadašnje javne uprave, ali i da bude dovoljno fleksibilna kako bi mogla da se prilagodi stalnom razvoju ove oblasti i kako bi u budućnosti pružila dodatno obrazovanje i usavršavanje već formiranom kadru. Po završetku ove prve faze projekta, odnosno po definisanju kompetencija, kvalifikacija i ishoda učenja za javnu upravu i upravljanje, pristupilo bi se izradi studijskih programa za svaki stepen studija, kao i modula za celoživotno učenje, odnosno usavršavanje već zaposlenih i aktivnih u javnoj upravi. Dosadašnje iskustvo rada u javnoj upravi, kao i različita istraživanja i godišnji izveštaji Evropske komisije, ukazuju na to da veliki broj službenika u javnoj upravi nema odgovarajuće znanje ili je ono nedovoljno, naročito u oblasti evropskih integracija. Postojeći kadar do sada je dolazio sa pravnih, ekonomskih i fakulteta političkih nauka, ali je za formiranje vrhunskih stručnjaka za rad u javnoj upravi potrebno šire interdisciplinarno obrazovanje, koje će objediniti različite discipline kroz studijske programe za javnu upravu i upravljanje.

Bojan KOMNENović

EU I TRANZICIONA PRAVDA

Centar za studije globalnog upavljanja Londonske škole za ekonomiju i političke nauke (The Centre for the Study of Global Governance, London School of Economics and Political Science – LSE) i Fond za humanitarno pravo organizovali su 7. februara u Beogradu međunarodni seminar *Evropske integracije i tranziciona pravda: Od retributive do restorativne pravde*. Cilj konferencije bio je da ponudi kritičku procenu retributivnih strategija tranzicione pravde koju favorizuje Evropska unija, i da ispita potrebu restorativnih pristupa tranzicionoj pravdi i neophodnost regionalnog pristupa. Konferencija je nastojala da ponudi i akademski i praktični pristup ovim problemima, te su svoje nalaze predstavili kako univerzitetski istraživači, tako i predstavnici nevladinog sektora iiskusni novinari sa međunarodnom reputacijom. Ključna poruka ovog skupa bila je da Evropska unija nema strategiju sprovođenja tranzicione pravde i primenjuje politiku uslovljavanja, koja se svodi na saradnju sa Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju.

Konferenciju su otvorile Nataša Kandić, izvršna direktorka Fonda za humanitarno pravo, i dr Vesna Bojičić-Dželilović (LSE). U svom uvodnom izlaganju dr Denisa Kostovicova (LSE) podsetila je da ratovi devedesetih ni-

su bili klasični sukobi dveju suprotstavljenih strana, već transnacionalni sukobi niza aktera i mreža čiji je cilj u velikoj meri bio stvaranje alternativnih sistema moći zasnovanih na profitu, takozvani „novi ratovi“ (kako ih je definisala prof. Meri Kaldor). Ona je naglasila da je součavanje sa prošlošću važna poluga koju bi EU trebalo da koristi prema Zapadnom Balkanu, jer u suprotnom može da postane talac nerešenih pitanja prošlosti. Na panelu o propustima i mogućnostima za strategije tranzicione pravde Evropske unije govorili su dr Adam Fagan sa Kvin Meri koledža Univerziteta u Londonu, Dik Osting iz Međunarodnog centra za tranzicionu pravdu, i Florens Artman, novinarka i nekadašnji portparol tužiteljke Haškog tribunala Karle del Ponte. Dr Fagan je predstavio rezultate istraživanja o visini i ciljevima pomoći civilnom društvu koju EU pruža u ovom regionu, prvenstveno u Srbiji, zaključujući da ona nije usmerena na organizacije koje se bave političkim pitanjima, već prvenstveno na izgradnju kapaciteta za upavljanje i razvojne probleme. Dok takav fokus sam po sebi nije sporan, on u praksi nema značajan politički uticaj, a naročito stoga što u pogledu korišćenja sredstava dominira grupa istih velikih nevladinih organizacija. Dik Osting je naglasio da tranziciona pravda predstavlja mnogo širi koncept od hapšenja izvesnog broja ratnih zločinaca, te da EU sprovodi ograničeno uslovljavanje zanemarujući pri tome da upravo domaća suđenja doprinose širem cilju: suočavanju sa prošlošću. Florens Artman je podvukla da je podsticaj EU otvaranju sudova za ratne zločine prvenstveno bio praktične prirode, pošto je bilo planirano da se Haški tribunal zatvori 2010. godine. Uspostavljanje tih sudova nije bila strategija osmišljena u okviru tranzicione pravde, a EU nije razvijala politiku suočavanja sa prošlošću, već neku vrstu cenjkanja – pa ono što se presuđuje u praksi ostaje mrtvo slovo na papiru, smatra Artmanova. Na panelu o strategijama restorativne pravde i njenim učesnicima govorili su Čandra Lekha Sriram iz Centra za ljudska prava u sukobima, Stefani Švandner-Sivers sa Škole za slovenske i istočnoevropske studije u Londonu, kao i dr Nebojša Petrović, sa Filozofskog fakulteta u Beogradu.

U sklopu konferencije predstavljeni su dosadašnji koraci u okviru Inicijative za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje i kazivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji – REKOM. Pokretači ove inicijative, Fond za humanitarno pravo iz Beograda i *Documenta* iz Zagreba, podržavaju krivična suđenja kao najvažniji pravni instrument za utvrđivanje pojedinačne krivične odgovornosti, ali su svesni objektivnih ograničenja kao što su vreme potrebno za sporovođenje dokaznog postupka, obezbeđenje i strah svedoka, i starost i umiranje svedoka i počinilaca – što pri postojećoj dinamici dovodi do situacije da se sudi samo manjem broju počinilaca. Stoga ove organizacije zagovaraju osnivanje regionalne komisije koja bi pored sopstvenih istraga koristila i sudske činjenice, poimenične popise ubijenih i nestalih, javna saslušanja žrtava i druge procedure za utvrđivanje i javno kazivanje činjenica, kako bi se obezbedio verodostojan, objektivan i zvaničan zapis o prošlosti i utvrdila istina, odgovornosti i pravde za nedela. Time bi se suprotstavilo relativizaciji, izjednačavanju ili minimiziranju zločina i žrtava, i pomoglo u rešavanju sudbine prisilno nestalih lica, otkrivanju tajnih masovnih i pojedinačnih grobnica, i ponudili dokazi o tome na koji način su određene institucije propustile da brane ljudska prava

u prošlosti, smatraju inicijatori. Ovu inicijativu podržavaju brojna udruženja žrtava i veterana, organizacije mladih i organizacije za ljudska prava, umetnici, pisci i novinari koji su učestvovali na nekoliko regionalnih konsultacija. Osnovana je Koalicija za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava, koja planira da do kraja 2010. godine prikupi milion potpisa za osnivanje REKOM-a, sačini predlog modela funkcionisanja REKOM, a zatim da ga podnese nacionalnim vladama i parlamentima u regionu. O ovome su pored Nataše Kandić govorile i Vesna Teršelić iz Zagreba, Tea Gorjanc-Pelević iz Akcije za ljudska prava, Podgorica, Valdete Idrizi, Komjuniti bilding Mitrovica, a u diskusiji su učestvovali i istaknuti pravници i aktivisti nevladinog sektora kao što su prof. Vojin Dimitrijević, prof. Zdravko Grebo iz Sarajeva, dr Branko Prpa, Miljenko Antić iz Zagreba, Eli Krasnići i Nora Ahmetaj iz Prištine, ali i predstavnik EULEX-a Deklan O' Mahoni.

Na zaključnom panelu o mogućnostima institucionalne podrške Evropske unije govorili su Tomas Njoki, Delegacija Evropske komisije u Srbiji, Merdijana Sadović, Institut za izveštavanje o ratu i miru, i Javor Rangelov iz Centra za studije globalnog upravljanja. Predstavnik Delegacije EK naglasio je da je saradnja sa Haškim tribunalom ključna, čestitao civilnom društvu na odlučnosti, i ukazao na ono što je Komisija do sada učinila na ovom planu, pominjući između ostalog i skorašnje inovacije kao što je stažiranje (interšip) u kancelariji haškog tužioca Brameca za pravnike iz regiona. Merdijana Sadović je naglasila da je Haški tribunal, iako nesavršen, bio dobar za vreme u kojem je osnovan 1993. godine, te da je njegov osnovni cilj sprovođenje sudskih procesa i doprinos utvrđivanju činjenica, a pravo i pomirenje ne idu uvek ruku-podruku. Analizirajući mehanizme EU, Javor Rangelov je ukazao na to da se dešava da Zajednička spoljna i bezbednosna politika (CFSP) i Evropska bezbednosna i odbrambena politika (ESDP) budu međusobno sukobljene. Među problemima koje je istakao su i odnos pravda vs. bezbednost, odnosno stabilnost (pri čemu se prioritet daje ovom drugom), priroda procesa proširenja EU odozdo nadole (top-down), i civilno društvo shvaćeno u uskom, depolitizovanom smislu.

Konferencija predstavlja važan pokušaj da se skrene pažnja na činjenicu da EU zapravo nema viziju i zahtev za uspostavljanja tranzicione pravde, kao uslov za pridruživanje. Pitanje je međutim – da li će bez podrške EU civilno društvo u našem regionu uspeti da ostvari svoj ambiciozni plan za sveobuhvatni prilaz tranzicionoj pravdi.

Svetlana ĐURĐEVIĆ-LUKIĆ